

Kratka hronologija Leonardovog života i vremena

Vremenski podaci navedeni u ovom dodatku variraju, zavisno od toga da li su uzeti iz savremenih ili ranijih izvora. Leonardo nije datirao najveći deo svojih radova niti je zapisivao svoje aktivnosti, tako da je za neke događaje u njegovom životu data približna vremenska odrednica.

Ključni događaji u ranoj renesansi

Dosta važnih događaja obeležilo je vreme pre Leonardovog rođenja. Mnoge naznake italijanske renesanse, od oživljavanja klasične literature preko razvitka bankarstva i umetnosti u Firenci, postavile su scenu na kojoj je izrasla upečatljiva figura Leonarda da Vinčija.

1341. Italijanski pesnik i humanista Frančesko Petrarka (1304–1374) ovenčan je u Rimu lovorovim vencem za svoje pesništvo. Njegovo proglašenje za pesničkog laureata označilo je početak renesanse.

1347–1351. Epidemija bubonske kuge (crna smrt) gotovo je prepolovila broj stanovnika tadašnje Italije i Evrope.

1397. Đovani de Mediči, bankar Svete stolice, preselio se u Firencu. Osnovao je banku Mediči. Učestvovao je aktivno u javnom životu i podržavao mecenatstvo u umetnosti.

1401. Skulptor Lorenzo Giberti dobija narudžbinu za severna bronzana vrata krstionice na Firentinskoj katedrali. Istočna vrata, koja će docnije uraditi, Mikelandelo će nazvati „Rajska vrata“.

1420. Sedište katoličke crkve vraća se iz Avinjona (Francuska) u Rim. Papstvo počinje da obnavlja grad.

1434. Kozimo de Mediči (Đovanijev sin) započinje svoju tridesetogodišnju dominaciju u Firenci.

1435. Rođen je Andrea del Verokio, Leonardov učitelj i čuveni firentinski umetnik.

1447. Papa Nikola V, veliki pokrovitelj umetnosti, počinje da pretvara Rim u renesansni grad.

1450. Ser Pjero di Antonio da Vinči, Leonardov otac, pominje se kao beležnik u Pistoji.

Frančesko Sforca osvaja Milano i ponovo ga pretvara u monarhiju nakon neuspelog uspostavljanja republike.

1451. Rođen je Lodoviko (Il Moro) Sforca – Frančeskov nasljednik, budući milanski vojvoda i Leonardov pokrovitelj. Iste godine rodio se i Kristifor Kolumbo.

Leonardov život i rad

Hronološki pregled koji navodim pruža najvažnije podatke o Leonardovom životu, istorijskim i društvenim prilikama u kojima je radio, porodičnim odnosima, italijanskim ratovima, Leonardovim patronima i papama i o procvatu umetnosti i literature u Italiji.

15. april 1452. Leonardo (Lionardo) da Vinči rođen je u Ankijanu, nedaleko od grada Vinčija (ili u samom Vinčiju) u Toskani (Italija), kao nezakoniti sin uspešnog beležnika, ser Pjera di Antonija da Vinčija i seoske devojke Katerine. Nedugo zatim, ser Pjero se ženi šesnaestogodišnjom Albijerom di Đovani Amadori.

1453. Konstantinopolj, prestonica Vizantije (Istočnog Rimskog carstva) pada u ruke Otomanskih Turaka. Grčki umetnici i pisci nagnuli su u italijanske gradove-državice.

Završava se Stogodišnji rat između Engleske i Francuske.

1454. Johan Gutenberg, pronalazač štamparske prese, štampa *Bibliju* u Nemačkoj.

1457. Iz poreske prijave koju je izdao Leonardov deda po ocu ser Antonio da Vinči, koji živi u Vinčiju na trgu Pjazeta Gvacezi (danas Via Roma), saznajemo da Leonardo stanuje u očevom domaćinstvu u Firenci. Katerina, Leonardova majka, udaje se za Akatabriga di Pjero del Vaka, proizvođača kreča.

1463. Venecija ulazi u rat sa Otomanskim carstvom; nakon šesnaestogodišnjeg rata biće poražena.

1464. Albijera, Leonardova maćeha i prva supruga njegovog oca, umire na porođaju.

1466. Umro je poznati vajar Donatelo. Reka Arno poplavila je Firencu i okolna područja.

1468 Leonardov deda umire u 96. godini.

1469. Ser Pjero da Vinči iznajmljuje kuću u Firenci. Iz poreske prijave Leonardove bake saznajemo da je Leonardo registrovan u Vinčiju. Ove godine, ili nešto ranije, Leonardo započinje svoje šegrtovanje kod Andree del Verokija.

Lorenzo de Mediči, nazvan Veličanstveni, i njegov mlađi brat Đulijano, učvršćuju svoju vlast u Firenci nakon smrti dede Kozima 1464. i kratke vladavine Pjera de Medičija. Lorenzo će vladati do 1491. godine i pretvoriti Firencu u pravi renesansni grad.

Rođen je Nikolo Makijaveli, autor *Vladaoca*.

1470. Leonardovo ime se pojavljuje na poreskoj prijavi njegovog oca, koji sada živi i radi u Firenci.

1471. Lukavi Sikst IV izabran je za papu.

1472. Leonardo biva primljen u Udruženje slikara (Družina svetog Luke), što označava kraj njegovog zvaničnog šegrtovanja kod Verokija. Pomaže svom učitelju da naslika *Krštenje Hristovo* i započne *Blagovesti* (pročitajte više o ovim slikama u poglavlju 13). Verokio je angažovan da postavi pozlaćenu kuglu na svetlarnik kupole na crkvi Santa Marija del Fjore u Firenci.

Umro poznati humanista Leon Batista Alberti, veliki renesansni filozof, muzičar, arhitekta, slikar i vajar.

Objavljeno prvo izdanje Danteove *Božanstvene komedije*.

1473. Leonardo slika svoj najraniji crtež, *Pejzaž doline reke Arno*, o kome možete pročitati više u poglavlju 12.

Umore druga žena ser Pjera da Vinčija.

Rođen je Nikola Kopernik, poljski astronom.

1474. Leonardo slika mali *Portret Dinevre de Benči* (poglavlje 11).

1475. Gospodin Pjero da Vinči ženi se Margaritom di Frančesko.

Rođen je Mikelandelo Buonaroti, slavni slikar i vajar. Umro slikar Paolo Učelo.

1476. Rođen je Antonio da Vinči, prvo zakonito dete gospodina Pjera.

Jakopo Saltareli, sedamnaestogodišnji slikarev pomoćnik, anonimno je optužen za sodomiju. Leonardo je označen kao jedan od njegovih ljubavnika. Nakon ponovljenog postupka, odustalo se od optužbe.

Verokio završava svoju statuu Davida.

1477. Verokio radi na Fortegverijevom spomeniku u Pistoji.

1478. Izbija epidemija bubonske kuge, a Arno plavi Firencu.

Leonardo, verovatno blagodareći očevom uticaju, dobija svoj prvi značajan posao: oltarsku sliku srednje veličine za kapelu Sv. Bernarda u palati Vekio, sedištu vlade u Firenci. Leonardo nije završio rad.

Sandro Botičeli, jedan od učenika Andree del Verokija, slika *Proleće (Primavera)* za Lorenca de Medičija.

1479. Leonardo crta pogubljenje Bernarda di Bandina Barončelija, učesnika u zaveri koju su prethodne godine skovali firentinska porodica Paci i papa Sikst IV protiv porodice Mediči. (Đulijano je izboden na smrt u katedrali Santa Marija del Fjore; Lorenzo je ostao nepovređen.)

1480. Otprilike u ovo vreme, Leonardo slika *Madonu Benoa, Bogorodicu s karanfilom i Svetog Jeronima*. (O prvom i trećoj slici informišite se u poglavlju 13.)

Lorenzo de Mediči postaje saveznik Napuljskog kraljevstva i sklapa mir s papom.

Lodoviko Sforca preuzima vlast u Milanu.

1481. U martu, verovatno uz očevu pomoć, Leonardo dobija narudžbinu od samostana Svetog Donata, nedaleko od Firence. Uprkos važnosti ove narudžbine, Leonardo sliku *Poklonjenje mudraca* ne završava na vreme.

Slikari Sandro Botičeli, Pjero di Kozimo, Pjetro Perudino, Luka Sinjoreli, Antonio Polajuolo i Domenico Girlandajo odlaze u Rim na papin zahtev kako bi oslikali freske u Sikstinskoj kapeli. (Nažalost, Leonardo nije među njima.)

Leonardo piše Lodoviku Sforci, milanskom vojvodi, nudeći mu svoje usluge kao vojni inženjer, arhitekta i vajar.

1482. Leonardo odlazi u Milano da radi za Lodovika. Započinje *Damu s hermelinom* (Čečilija Galerani) i *Portret muzičara*. (Pogledajte poglavlje 11.)

1483. Leonardo, zajedno sa Ambrodom i Evangelistom de Predisom, dobija narudžbinu za oltarsku sliku *Bogorodica među stenama*. Završavaju ovu sliku oko 1486. godine.

U Urbinu je rođen veliki umetnik Rafael Santi (ili Sancio).

Šarl VIII krunisan je za kralja Francuske.

1484. Izabran je papa Inokentije VIII.

1485. U Milanu izbija epidemija kuge. Leonardo započinje svoj idealni urbanistički plan grada Milana.

Flamanac Hijeronimus Boš slika *Vrt zemaljskih uživanja*; Sandro Botičeli slika *Rođenje Venere* za Medičijeve; rođen je venecijanski slikar Tician.

1486. Đirolamo Savonarola, dominikanski religiozni reformator, u svojim propovedima počinje da kritikuje crkvu.

Humanistički filozof Piko dela Mirandola, koga je Rimokatolička crkva proglasila za jeretika, objavljuje 900 rasprava o različitim temama, uključujući i tezu da čovečanstvo može načiniti od sebe šta god hoće.

1487. Na nadmetanju za izgradnju Milanske katedrale, Leonardo biva izabran za arhitektu konsultanta. On projektuje konjušnicu i crkvu s kupolom, a konstruiše i razne leteće mašine i ratne sprave. Započinje i anatomska proučavanja.

Prvi sud Inkvizicije, zasnovan na španskom modelu, počinje da radi na Siciliji.

1488. Umire Verokio.

1490. Po narudžbini Lodovika Sforce, Leonardo, sada dvorski slikar, započinje statuu Frančeska Sforce na konju. Organizuje dvorske svečanosti, slika portret Bogorodice sa Hristom poznat kao *Madona Lita* i *Portret nepoznate žene* (*La Belle Ferronière*). (Pročitajte više o njima u poglavljima 13 i 11.) Radi na scenografiji za inscenaciju *Raj* Bernarda Belinčonija i započinje traktat o hidraulici.

1492. Leonardo odlazi u Rim.

Umire Lorenzo de Mediči; politička i ekonomska moć Firence je učvršćena.

Izabran je papa Aleksandar VI, što dovodi do moralnog opadanja papstva.

Kristifor Kolumbo, ploveći pod španskom zastavom, „otkriva“ Ameriku.

Španija proteruje Jevreje.

1493. Leonardov glineni model konja izložen je u Milanu.

Španija i Portugaliya započinju podelu Novog sveta.

1494. Počinju Italijanski ratovi. Lodoviko Sforca dozvoljava francuskom kralju Šarlu VIII da napadne Italiju (i prođe kroz Milano) u nameri da tako oslabi svog neprijatelja, napuljskog kralja. Savonarola u Firenci preuzima vlast od Pjera de Medičija i zavodi puritanski režim. Piza postaje nezavisna. Ovi događaji predskazuju kraj nezavisnosti italijanskih gradova-državica.

Luka Pačoli objavljuje delo *Summa de arithmetica...* (*Sve o aritmetici, geometriji i proporciji*).

1495. Leonardo započinje *Tajnu večeru* u trpezariji dominikanskog samostana Santa Marija dele Gracije u Milanu (pogledajte poglavlje 14).

1496. Leonardo ilustruje knjigu Luke Pačolija *De divina proportione (O božanskoj proporciji)*, 1509.

Na papin zahtev, imperator Maksimilijan ulazi u Italiju.

1498. Leonardo projektuje enterijer Sale jasenova u dvoru Sforceska u Milanu. Takođe, eksperimentiše sa letećim mašinama.

Luj XII nasleđuje Šarla VIII na francuskom prestolu.

Savonarola (religiozni fanatik koji upravlja Firencom) ekskomuniciran je i spaljen na lomači.

1499. Leonardo započinje crtež poznat kao *Burlington House Cartoon* za francuskog kralja Luja XII (o tome više u poglavlju 13). U decembru napušta Milano koji su okupirali Francuzi.

Drugi Italijanski rat; francuske trupe potukle su Lodovika Sforcu i naterale ga u beg.

Čezare Bordžija postaje vojvoda od Valantinoa.

Turci ugrožavaju Veneciju.

1500. Leonardo je kod velike pokroviteljke umetnosti Izabele d'Este (koja nakon smrti svoga muža, vlada Mantovom) i započinje njen portret pre nego što će nastaviti ka Veneciji. U aprilu se vraća u Firencu i tada počinje najplodniji period njegovog stvaralaštva. Crta skicu za sliku *Bogorodica sa detetom Hristom i svetom Anom* za samostan Presvetih Blagovesti (Santissima Annunziata) u Firenci i živi sa monasima u samostanu.

Francuzi zatvaraju Lodovika Sforcu.

1501. Leonardo izučava matematiku. Radi na maloj slici *Madona s preslicom* (poglavlje 13) koju je naručio Florimon Roberte, sekretar francuskog kralja.

Francuzi zauzimaju Rim.

1502. Zloglasni Čezare Bordžija upošljava Leonarda kao vojnog inženjera i arhitektu, te sa njim putuje centralnom i severnom Italijom. Leonardo ispituje stanje tvrđava, crta vojne mape za Bordžiju i druguje sa Nikolom Makijavelijem. Crta i *plan grada Imole* (poglavlje 12).

1503. Otprilike u martu Leonardo se vraća u Firencu i započinje portret supruge Frančeska del Đokonda, Lize, koja će postati čuvena *Mona Liza* (više u poglavlju 11). U jesen, započinje svoju najveću narudžbinu, *Bitku kod Angijarija* (poglavlje 3), u skupštinskoj sali palate Vekio (sedištu gradske republike) u Firenci.

Papa Julije II preuzima papski tron, obnavlja Rim (i baziliku Svetog Petra). Započinje zlatno doba renesansnog Rima.

Firentinci, koji ratuju s Pizom, pokušavaju da izmeste tok reke Arno – uz malu pomoć Leonarda i Nikola Makijavelija.

1504. Leonardov otac, ser Pjero, umire. Tokom ove godine Leonardo je zauzet utvrđivanjem Pjombina, proučavanjem hidraulike, geometrije i letenja.

Mikelandelo skicira *Bitku kod Kašine* za palatu Vekio u Firenci. Savet umetnika, među kojima je i Leonardo, odlučuje gde će biti postavljen Mikelandelov *David*.

Španija osvaja Napulj.

1505. Leonardo započinje *Ledu i labuda* (pogledajte poglavlje 10) i nastavlja da proučava ptice i letenje.

Rafael Santi crta skice zasnovane na Leonardovim slikama *Mona Liza* i *Leda i labud*.

1506. U maju Leonardo napušta rad na *Bici kod Angijarija* i dobija dozvolu firentinskih vlasti da tri meseca boravi u Milanu. Stupa u službu Šarla d'Amboaza, milanskog guvernera, na poziv francuskog kralja Luja XII.

1507. Leonardo se vraća u Firencu kako bi završio rad na *Bici kod Angijarija* (za koju kasnije poriče narudžbinu) i rešio pitanje nasledstva sa rođacima. Povratio je i vinograd koji mu je darovao Lodoviko Sforca. Luj XII ga angažuje kao slikara i inženjera. Leonardo takođe slika (ili nadgleda slikanje) nove verzije *Bogorodice među stenama* i verovatno započinje *Bogorodicu sa detetom Hristom i svetom Anom* (u poglavlju 13 pročitajte više o obema slikama). Upoznaje Frančeska Melcija koji će mu postati dugogodišnji prijatelj i učenik.

1508. Leonardo je i u Firenci i u Milanu. Najviše radi za francuskog guvernera Milana, Šarla d' Amboaza. Predaje nacrt za spomenik generalu Trivulziju; bavi se hidrauličnim mašinama, prostornim planiranjem gradova, optikom i anatomijom. Završava treću verziju *Bogorodice među stenama* (pročitajte u poglavlju 13).

Mikelandelo je započeo da oslikava Sikstinsku kapelu.

Papa Julije II formira Kambrijsku ligu koja deluje protiv Venecije. Ligu čine francuski kralj Luj XII, imperator Maksimilijan I i Ferdinand od Aragona.

1509. Leonardo nastavlja svoja istraživanja iz anatomije i hidraulike. Luka Pačoli i Leonardo objavljuju *De divina proportione* u Veneciji.

Evropa počinje da prodaje afričke robove robovlasnicima u Novom svetu.

1510. U ovo vreme Leonardo se bavi kartografijom i sprovodi geološka istraživanja Lombardije.

Umire Sandro Botičeli.

1511. Rođen je Đordo Vazari (1511–1574), biograf Leonarda i još nekih renesansnih umetnika.

Umire Šarl d'Amboaz. Švajcarske trupe stižu do Milana; papa Julije II stvara Svetu ligu protiv Francuza; oni napuštaju Milano nakon bitke kod Ravene.

1512. Francuzi su poraženi; Medičijevi uspevaju da povrate vlast u Firenci.

Mikelandelo završava oslikavanje tavanice u Sikstinskoj kapeli.

Kopernik tvrdi da Zemlja kruži oko Sunca.

1513. Leonardo počinje da radi na slici *Sveti Jovan Krstitelj* (pogledajte poglavlje 13).

Đovani de Mediči, tj. papa Lav X, nasleđuje Julija II na papskom prestolu i postaje veliki pokrovitelj umetnosti.

Nakon smrti svoga patrona Šarla d'Amboaza, Leonardo napušta Milano da bi radio za Đulijana de Medičija (brata pape Lava X) u Rimu. Živi na Belvedereu sa Frančeskom Melcijem i svojim mladim asistentom Đakomom Salajem; eksperimentiše sa ogledalima i završava sliku *Salvator Mundi*.

1514. Za papski dvor Leonardo obavlja različita naučna istraživanja, uključujući isušivanje močvare Pontini južno od Rima.

1515. Luj XII umire. Fransoa I predvodi Francuze u osvajanju Milana.

Leonardo konstruiše mehaničkog lava povodom mirovnih pregovora u Bolonji između francuskog kralja i pape Lava X.

Nikolo Makijaveli objavljuje politički uticajnu knjigu *Vladalac*.

1516. Đulijano de Mediči umro je u martu, a Leonardo ponovo gubi pokrovitelja. U zimu 1516. godine prihvata poziv francuskog kralja Fransoa I da bude njegov dvorski slikar. Tamo Leonardo radi na naučnim i arhitektonskim projektima te na sistemima za navodnjavanje, uprkos tome što mu je desna ruka paralizovana.

1517. Leonardo, Đakomo Salaj i Frančesko Melci sele se u dvorac Klu, u blizini kraljevskog dvora Amboaz. Leonardo radi na svojim planovima za palatu u Romorantenu i crta seriju crteža *Potop*.

Martin Luter ističe *95 teza*. Zbog toga nastaje protestantska reformacija u Nemačkoj.

1518. Leonardo organizuje dvorske svečanosti u Amboazu.

23. april 1519. Leonardo piše svoju poslednju volju i testament.

Leonardo umire 2. maja u Kluu.

1520–1530. Melci nasleđuje Leonardove rukopise i počinje da ih sređuje. Najvažniji od ovih rukopisa je Leonardov *Traktat o slikarstvu* (više u poglavlju 10). Salaj nasleđuje većinu Leonardovih slika. Kada je Salaj umro 1525. godine, u njegovoj zaostavštini bile su: *Bogorodica sa malim Isusom i svetom Anom*, *Sveti Jovan Krstitelj*, *Leda i labud*, *Mona Liza* i *Sveti Jeronim*. Kada je Melci umro 1570. godine, Leonardovi rukopisi, crteži i slike rasuli su se širom Evrope; dosta kolekcionara nije ni bilo svesno važnosti beležaka, te su zato mnogi Leonardovi rukopisi nepovratno izgubljeni.

1522. Magelanovi brodovi vraćaju se u Španiju nakon što su oplovili svet.

1527. Rim okupiraju vojnici Svetog Rimskog carstva. Ovaj događaj simbolizuje početak pada renesansne Italije.